

Egenkontrollprogram för försäljning av tobaksfria nikotinprodukter.

Lag om tobaksfria nikotinprodukter (2022:1257)

Nedan följer ett förslag på vad ett egenkontrollprogram för försäljning av tobaksfria nikotinprodukter kan innehålla. Hjälptexten under rubrikerna beskriver lagens försäljningsregler och kryssrutorna är förslag på rutiner som kan vara ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen. Det finns också tips på information som inte är försäljningsregler men som kan vara bra att känna till och en hjälp för dig och din personal.

En kopia av egenkontrollprogrammet ska skickas in tillsammans med anmälan om försäljning av tobaksfria nikotinprodukter till:

Miljö och byggförvaltningen

Osby kommun

283 80 Osby

Värt att veta om egenkontrollprogram

Du som tänker sälja tobaksfria nikotinprodukter till konsumenter ska själv kontrollera att försäljningen i din butik följer bestämmelserna i lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. För att säkerställa att bestämmelserna kommer att följas ska du dokumentera kontrollen av verksamheten i ett egenkontrollprogram som är anpassat för din verksamhet. Det är näringsidkaren, det vill säga du som äger verksamheten, som ansvarar för att det finns ett egenkontrollprogram. Programmet bör bland annat beskriva hur personalen ska få information om lagens bestämmelser och vilka rutiner som ska följas när det gäller att sälja tobaksfria nikotinprodukter.

Ett egenkontrollprogram fungerar som ett stöd för dig som näringsidkare och är ett viktigt underlag för kommunen när det blir tillsyn. Om du inte följer lagens bestämmelser kan kommunen ge dig försäljningsförbud eller en varning. Det gäller också om du inte har ett egenkontrollprogram.

Försäljningsställe

Namn på försäljningsstället	Gatuadress	
Postnummer och postort	E-post	
Kontaktperson	Telefon	Antal anställda

Ägare

Firmanamn (AB, HB, enskild firma etc.)	Organisationsnummer/Personnummer
--	----------------------------------

Underskrift

Ort och datum
Underskrift (behörig firmatecknare)
Namnförtydligande

Åldersgräns och ålderskontroll

Den som säljer tobaksfria nikotinprodukter ska vara säker på att kunden har fyllt 18 år. Personen som säljer eller lämnar ut varan, exempelvis expediten i kassan, är personligen ansvarig för att ingen under 18 år får köpa tobaksfria nikotinprodukter. Det betyder att den som säljer till någon som inte har fyllt 18 år kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om kassapersonalen är osäker på kundens ålder ska de begära legitimation.

Det kan vara svårt att enbart genom utseendet bedöma en ung persons ålder. Ett sätt att försäkra sig om att en person fyllt 18 år är att begära legitimation av alla som ser ut att vara under 25 år. Om kunden inte har fyllt 18 år får tobaksfria nikotinprodukter inte säljas till kunden. Varan får heller inte lämnas ut om det finns särskild anledning att tro att den kommer att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år.

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll på försäljningsstället?

- Om vi är osäkra på om kunden har fyllt 18 år frågar vi efter legitimation.
- Vi kontrollerar kundens ålder via födelsedata på legitimationen.
- En ålderssticka (dekal) finns för att underlätta ålderskontrollen.
- Vi rekommenderar att personalen begär legitimation av alla kunder som ser ut att vara under ____år.
- Om kunden inte kan visa att han eller hon är över 18 år nekar vi köp.
- Om kunden inte visar legitimation på begäran nekar vi köp.
- Om personalen misstänker att varan är avsedd för någon som är under 18 år nekar vi köp.
- Om kunden är påstridig tillkallas en chef eller annan ansvarig personal.
- Annat:

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll om försäljningen sker i en webbutik?

- Vi säljer inte tobaksfria nikotinprodukter i webbutik.
- Vid köp från vår webbutik kontrolleras åldern via bankkort eller liknande.
- Annat:

Har ni någon rutin för att följa upp hur personalen hanterar kravet på ålderskontroll? I så fall, vilken?

På vilket sätt hanterar ni problematiska situationer, exempelvis om kunden inte kan visa någon legitimation?

- Vi informerar personalen om risker som kan uppstå i samband med försäljning av tobaksfria nikotinprodukter och ger förslag på hur dessa kan hanteras.
- Vi utbildar personalen i konflikthantering som inkluderar information om åldersgräns och ålderskontroll.
- Annat:

Information om åldersgränsen

På försäljningsstället ska det finnas en tydlig och klart synbar skylt med information till kunderna om förbudet att sälja eller lämna ut produkter till den som inte har fyllt 18 år. Skyltar och dekaler kan t.ex. placeras

- vid kassan
- vid hyllan där varorna är placerade
- på entrédörren
- på skyltfönster.

Var har ni placerat skyltar och dekaler om åldersgränsen på tobaksfria nikotinprodukter?

Kontroll av hälsovarningar och innehållsförteckning

Om en förpackning till en tobaksfri nikotinprodukt saknar hälsovarningar eller innehållsförteckning får produkten inte tillhandahållas konsumenter på marknaden. **(Träder i kraft 2023-01-01)**

Märkningen på tobaksfria nikotinprodukter eller på sådana produkters förpackningar får inte

1. antyda att en viss tobaksfri nikotinprodukt är mindre skadlig än andra sådana produkter, eller
2. likna ett livsmedel eller en kosmetisk produkt.

På vilket sätt kontrolleras märkningen på produkterna?

Utbildning och information till personal

En näringsidkare som säljer tobaksfria nikotinprodukter ska se till att personalen har den kunskap som behövs kring försäljningen.

Det är näringsidkarens ansvar att bestämmelserna följs men kassapersonalen har också ett eget ansvar vid försäljningen. Det är därför viktigt att all personal som arbetar i kassan och lämnar ut tobaksfria nikotinprodukter känner till sitt personliga straffansvar i samband med försäljningen.

På vilket sätt informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll, deras personliga straffansvar och övriga bestämmelser vid försäljning av tobaksfria nikotinprodukter.

- Vid anställning av ny personal.
 - Personalmöten
 - Intern utbildning
 - Extern utbildning
 - Informations- och utbildningsmaterial
 - Annat:

Hur ofta informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll och om övriga bestämmelser vid försäljning av tobaksfria nikotinprodukter?

- Vid anställning av ny personal.
- Minst en gång per år.
- Vi använder en tabell för att notera tidpunkterna för information och utbildning till personalen (se bilaga 2).
- Annat:

Särskilt stöd till ung personal

Det finns inget ålderskrav för den som står i kassan och säljer tobaksfria nikotinprodukter till kunden. Däremot måste kassapersonalen vara införstådd med lagen och ha en reell möjlighet att vägra sälja varorna till den som inte är 18 år. I många fall är detta svårt för ung personal.

Vilket särskilt stöd ger ni till ung personal för att hantera svåra situationer i samband med försäljning av tobaksfria nikotinprodukter?

- Ung personal kan få stöd från erfaren personal under hela arbetstiden.
- Ung personal får extra utbildning och stöd för att hantera svåra situationer.
- Annat:

Information om kontrollköp

Kommunen har rätt att göra kontrollköp för att testa om försäljningsställen har bra rutiner för sina ålderskontroller. Det innebär att en person som har fyllt 18 år och ser ung ut testar om det går att handla tobaksfria nikotinprodukter utan att visa legitimation. Syftet är att förbättra rutinerna för ålderskontroll.

Kom ihåg att informera din personal om att ert försäljningsställe kan få besök av någon som gör ett kontrollköp!

Produktanmälan

Tillverkare och importörer ska till Folkhälsomyndigheten anmäla alla tobaksfria nikotinprodukter som de avser att tillhandahålla konsumenter på marknaden. Tobaksfria nikotinprodukter får inte säljas i butik om anmälan av varan inte är gjord. (Träder i kraft 2024-01-01)

Hur kontrollerar och säkerställer ni att de tobaksfria produkter ni säljer är anmälda till Folkhälsomyndigheten?

Avvikelser

Du ska ha kontroll över din försäljning och även se till att din personal följer bestämmelserna. Det är viktigt att du åtgärdar brister som kan uppstå. Om bestämmelserna i lagen inte följs kan kommunen ge dig försäljningsförbud eller en varning. Det är ett stöd för dig att dokumentera vilka åtgärder du gjort, om en brist uppstår. Då blir det också lättare för dig att följa upp om bristen har rättats till.

Vilka åtgärder tas om det uppstår brister, såsom att bestämmelser i lagen eller att egenkontrollprogrammet inte följs?

- Personalen får en genomgång av försäljningsbestämmelserna.
- Vi tar kontakt med kommunen för att få informationsmaterial.
- Erfaren personal får särskilt ansvar för försäljning av tobaksfria nikotinprodukter.
- Försäljning av tobaksfria nikotinprodukter begränsas till vissa tider på dygnet.
- Annan åtgärd:

Marknadsföring

Vid marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter till konsumenter ska särskild måttfullhet iakttas. Reklam eller andra marknadsföringsåtgärder får inte vara:

- påträngande,
- uppsökande eller
- uppmana till bruk av tobaksfria nikotinprodukter.

Hänvisning till produktens smak får endast göras om det är motiverat av konsumentens behov av produktinformation.

Marknadsföringen får inte riktas särskilt till eller skildra barn eller ungdomar som inte har fyllt 25 år. En hälsovarning ska på ett tydligt sätt återges vid marknadsföring

Beskriv hur ni ser till att reglerna för marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter följs:

Här antecknar du hur er butik arbetar för att följa reglerna för marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter.

Utdrag ur lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

Anmälan och egenkontroll

Anmälan

17 § En näringsidkare får inte bedriva detaljhandel med tobaksfria nikotinprodukter utan att först ha gjort en anmälan om försäljningen.

En näringsidkare som har säte eller fast driftställe för näringsverksamhet i Sverige ska göra en anmälan till den kommun där det fysiska försäljningsstället är beläget. Om ett fysiskt försäljningsställe saknas, ska anmälan göras till den kommun där företaget har sitt säte eller, om företaget saknar säte inom landet, till den kommun där företaget har ett fast driftställe.

Saknar näringsidkaren säte eller fast driftställe för näringsverksamhet i Sverige ska anmälan göras till Folkhälsomyndigheten.

Egenkontroll

18 § Den som bedriver detaljhandel med tobaksfria nikotinprodukter ska utöva egenkontroll över försäljningen och hanteringen i övrigt av tobaksfria nikotinprodukter och se till att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

Till anmälan om försäljning enligt 17 § ska egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens tillsyn bifogas. Ändrade uppgifter ska utan dröjsmål anmälas till kommunen.

Ålderskrav

19 § Tobaksfria nikotinprodukter får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut en sådan produkt ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått den åldern. Om det finns särskild anledning att anta att produkten är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år, får den inte lämnas ut. På försäljningsställen ska det finnas ett tydligt och klart synbart meddelande med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut tobaksfria nikotinprodukter till den som inte har fyllt 18 år.

Berörda myndigheter

Folkhälsomyndigheten har tillsyn över efterlevnaden av lagen och anslutande föreskrifter. *Länsstyrelsen* utöver tillsyn inom länet och ska följa kommunernas verksamhet och ge dem information och råd. Länsstyrelsen ska även främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter och mellan tillsynsmyndigheter och andra.

Kommunen och *Polismyndigheten* ansvarar lokalt för tillsyn över handeln med tobaksfria nikotinprodukter. *Polisens* huvudsakliga uppgift är att ingripa vid brott som har begåtts, medan *kommunens* uppgift är att säkerställa att regelsystemet följs i framtiden.

Mer information

För mer information om lagen om nikotinfria produkter:

Kontakta Osby kommun 0479-528000 eller miljobygg@osby.se

